

Glimtar ur
August Sohlmans
liv och leverne

Staffan Sohlman

Kapitel 8. Chefredaktören Utrikespolitiken

I det följande redovisas ett antal ledare i olika ämnen. Innehållet får betraktas som slumpmässiga nedslag i en mycket stor materia. Som sagts borde detta material få en vetenskaplig bearbetning. Här är det inte fråga om det. I bästa fall kan texterna ge ett intryck för hur August argumenterade och hur han formulerade sig. Texterna avser både utrikes- och inrikespolitik. De har fördelats på två kapitel.

Norge

Norge förekommer i ett stort antal ledare. Det är påtagligt att August hade en mycket stark känsla för landet och dess grundlag. Augusts demokratiska grundvärdering framträder och han pekar på norska förhållanden för att visa att Sverige ligger långt efter.

Men det var mer än den norska Grundloven som August uppskattade, det var en kärlek till landet och dess folk. August vandrade i de norska bergen, han blev god vän med Björnstjerne Björnsson, den norske nationalskalden. Den senare skrev också en lång dikt vid Augusts död, varur följande verser är tagna:

Han stod ved Dybbøl med et danskt gevaer.
Han stod i Pressen, da det kalde der
For Nordisk Broderaand og Broderaere,
Han kunde nederlag, men skam ej baere.

Og ingen Noerdmand, som var med, kan glemme
Hans kaempestemme
Den gang en Stormflod emod vor Grundlov bröd,
Hvor "ljuft" den löd
I Farans stund med bud fra Sverige

Följande lilla text visar också på att August var före sin tid i många avseenden. Tanken på sanatorier slog igenom långt efter hans död. Hans känsla för, och kännedom om norrmän, visas också i hans litet ironiska notering om den norska nationella självkänslan.

De norska fjällen har någonting lockande och fångslande i sig. Man har talat om upprättande av sundhetsstationer, där bröstpatienter kan få andas en renare luft; men jag tror, att detta även gäller i andligt hänseende, jag tror att ett besök på fjällen, är mycket gott även för dem som lida av andlig astma, för dem som äro trötta och utsläpade av dagens ävlan och strider. Ack då man står däruppe, där man tycker sig vara ensam med Gud och runt omkring ser blott imponerande natur, men intet liv, huru små och långt avlägsna förefaller icke de mänskliga strider, de mänskliga sorgerna och bekymren.

Ack, den som ser och lär sig känna och fatta denna natur, han lär sig att icke missförstå, utan väl fatta det folk, som lever här. Han kan begripa, utan att stöta sig på det, att den norska fosterlandsskärleken kan få en prägel, som i det yttre tar sig ut såsom överdriven stolthet och alltför stark självkänsla.

August uttrycker stor glädje att den norsk-svenska unionens fyrtioåriga jubileum firades inte bara i Stockholm med avtäckandet av rytartarstatyn över Karl IV Johan, utan även vid ett välbesökt möte i Kristiania (*senare Oslo*). Uppslutningen i den norska huvudstaden sades bero på skrivelser utomlands som uppgav att man i Norge önskade sig en återförening med Danmark. Initiativtagare var studentföreningen men, enligt Aftonbladet, så deltog ämbetsmän, vetenskapsmän, köpmän, och hantverkare i mötet där en mängd dikter lästes.

Den enskilda aktion som gör att August fortfarande nämns i norska uppslagsböcker är hans ställningstagande i den så kallade Ståthållarfrågan. I Kristiania fanns en kunglig befallningshavare, ståthållare. Denne utsågs av Konungen i konselj, den svensk-norska konseljen där även de norska regeringsmedlemmarna deltog. Det norska Stortinget ville avskaffa ståthållarämbetet. Kungen, Karl XV, lovade år 1859 att godkänna ett sådant beslut. Detta ledde till högljudda protester i Sverige till och med i själva regeringen. August tog ställning för norrmännen som en av mycket få svenska ledarskribenter. Resultatet blev att antalet prenumeranter halverades.

Dansk-tyska kriget 1864

August deltog som nämnts i det dansk-tyska kriget år 1848. När Preussen åter hotade Danmark år 1863 argumenterade August i en rad ledare för att Sverige skulle bistå broderlandet. Kungen var positiv till detta med baktanken att kunna bli kung inte bara i Sverige-Norge utan även i Danmark. Man kan säga att skandinavismen här utnyttjades för dynastiska syften. August togs emot i audiens ett flertal gånger. Den 15 december 1863 skickade August ett telegram till den danske statsministern Ploug med följande text, som Karl XV själv skall ha formulerat:

Pressionen här bättre framgång, än jag (vågar) hoppas hos Er.
22 000 komma och han själv (*dvs. Karl XV*).

Som tur var satte sig finansminister Gripenstedt på bakhasorna och förmådde statsminister Manderström och resten av regeringen att gå emot kungen. Det blev inga 22 000 eller någon svensk kung till Holsteins försvar. August fick stark kritik för telegrammet såväl i Sverige som i Danmark. Misstämningen i Danmark var desto starkare som telegrammet väckt förhoppningar som inte infriades. Danmark hade delvis mot denna bakgrund uppträtt något provocerande mot Preussen och Österrike, kanske i avvaktan på svensk trupp. Den skandinavism, som anammats entusiastiskt i Köpenhamn efter det skandinaviska studentmötet 1845, fick därmed en knäck i Danmark som den nog aldrig återhämtat sig från.

Augusts försvar var att

... det nordiska enhetssträvandet inte bör betraktas som ett medel för att nå det ena eller andra ändamålet utan att det själv innebär sitt ändamål, att det innefattar en sanning, för vilken man kan och bör arbeta och kämpa under alla konjunktioner, i mulna och klara dagar.

Det var ju vackert sagt men frågan är om det lugnade upprörda danskar.